

UDHËZIME PËR PRINDËRIT DHE EDUKATORËT

GJURMA DIXHITALE

Çfarë është një gjurmë dixhitale?

Një gjurmë dixhitale përfshin të gjitha gjurmët që lëmë në internet: postimet, komentet, fotot, kërkimet, regjistrimet dhe madje edhe vendndodhja. Mund të jetë:

Aktive (diçka e postuar me vetëdije)

Passive (të dhëna të mbledhura pa dijeninë tonë, siç janë cookie-t ose gjeo-lokacioni)

Sa e rëndësishme është?

Një gjurmë dixhitale është një pjesë e përherëshme dhe e rëndësishme e identitetit tonë në botën online. Çdo gjë që postojmë - fotot, komentet, mendimet personale dhe madje edhe kërkimet - mund të ruhen, ndahen ose gjenden vite më vonë. Kjo gjurmë dixhitale shpesh mbetet edhe pasi vetë postimi të fshihet, sepse përdorues të tjerë, motorët e kërkimit ose sistemet e automatizuara mund ta kopjojnë ose arkivojnë atë.

Për të rinjtë, kjo do të thotë që veprimet që ata ndërmarrin sot - edhe nëse bëhen pa qëllim të keq - mund të kenë pasoja për:

- Pranimet në shkollë ose bursat
- Mundësitë e punës dhe intervistat
- Siguria personale dhe online
- Reputacioni midis kolegëve, familjes ose rrethëve profesionale të ardhshme

Si ndryshon një gjurmë dixhitale e përgjegjshme nga një e rrezikshme?

Jo çdo postim ose shprehje online është në thelb e dëmshme. Është plotësisht legjitime të ndash një mendim, të diskutosh në mënyrë kritike çështjet sociale ose të shprehësh mospajtim me veprimet ose qëndrimet e dikujt. Një fjalim i tillë kritik mund të kontribuojë në dialogun publik dhe ndërgjegjësimin qytetar.

Por ndryshimi qëndron në tonin, qëllimin dhe qëllimin e mesazhit. Kur postimi juaj përqendrohet në ide, politika ose veprime - ky është mendim kritik. Kur shënjestroni individë, fyerje, tallje ose komente diskriminuese, kjo bëhet një gjurmë problematike që mund të ndikojë në reputacionin tuaj online.

Një gjurmë dixhitale e përgjegjshme pasqyron pjekurinë, respektin dhe aftësinë për t'u angazhuar në dialog - cilësi që vlerësohen në çdo kontekst, nga shkolla në vendin e punës.

Interneti mban mend jo vetëm atë që mendoni, por edhe mënyrën se si e thoni atë.

Gjurma dixhitale – gjurma juaj e përherëshme në internet

Çdo gjë që postoni në internet - një foto, një koment, një pëlqim ose një kërkim - lë një gjurmë. Edhe kur e fshini, ajo mund të jetë ruajtur, ndarë ose indeksuar tashmë. Gjurma juaj dixhitale është pjesë e reputacionit tuaj në internet dhe mund të ndikojë në mënyrën se si të tjerët ju perceptojnë - sot dhe në të ardhmen.

Shumë të rinj nuk janë të vetëdijshëm se diçka që duket e parëndësishme ose qesharake sot mund t'i dëmtojë nesër - kur aplikojnë për një punë, regjistrohen në shkollë ose ndërtojnë besim. Kjo është arsyeja pse është e rëndësishme të zhvillonin vetëdijen: interneti nuk harron.

Mendo para se të postosh. Ajo që lë pas në internet mund të të ndjekë përgjithmonë.

Në Maqedoninë e Veriut, mbrojtja e të dhënave personale dhe identitetit dixhital rregullohet nga Ligji për Mbrojtjen e të Dhënave Personale, i cili është në përputhje me Rregulloren e Përgjithshme të BE-së për Mbrojtjen e të Dhënave (GDPR). Sipas këtij ligji, çdo person ka të drejtë:

- të dijë se cilat të dhëna rreth tij mblidhen,
- si përdoret,
- sa kohë ruhet,
- dhe për të kërkuar fshirjen e tij ("e drejta për t'u harruar").

Çfarë mund të bëjnë të rinjtë?

Njohja e të drejtave tuaja dixhitale është hapi i parë. Çdo fëmijë dhe adoleshent duhet të dijë se ka të drejtën e privatësisë, të kontrollojë të dhënat e veta dhe të ketë një prani të sigurt dixhitale.

**NJË GJURMË DIXHITALE NUK
ËSHTË VETËM NJË GJURMË
PERSONALE**

**por është pjesë e realitetit
ligjor dhe shoqëror në të cilin
jetojmë.**

Megjithatë, në praktikë ka sfida, veçanërisht në arsim dhe në hapësirën dixhitale të të rinjve:

- Shumë të rinj nuk janë të vetëdijshëm se postimet dhe aktivitetet e tyre online mund të keqpërdoren ose të ruhen përgjithmonë.
- Mungon edukimi sistematik mbi njohuritë dixhitale dhe privatësinë.
- Disa aplikacione, lojëra dhe rrjete nuk përputhen me standardet e mbrojtjes së të dhënave.

Institucionet mbikëqyrëse (siç është Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale) kanë kapacitete të kufizuara për edukimin dhe kontrollin e platformave të huaja.

Çfarë mund të bëjnë prindërit dhe edukatorët?

Edhe pse gjurmët dixhitale janë personale, mbështetja e të rriturve luan një rol kyç në mënyrën se si të rinjtë e kuptojnë dhe menaxhojnë praninë e tyre në internet. Ja disa hapa praktikë:

1. Flisni, jo kontrolloni

Krijoni një hapësirë për dialog të hapur. Në vend të ndalimeve, flisni për pasojat e sjelljes në internet.

2. Jini një model

Demonstroni përdorim të përgjegjshëm të internetit dhe rrjeteve sociale - fëmijët mësojnë duke vëzhguar.

3. Edukoni ata rreth qëndrueshmërisë së përmbytjes

Shpjegoni se çdo gjë e postuar në internet mund të mbetet përgjithmonë e arritshme, edhe pasi të fshihet.

4. Inkurajoni të menduarit kritik

Mësojuni fëmijëve të pyesin veten: "Kush mund ta shohë këtë?" dhe "Si do të dukej kjo pas pesë vitesh?"

5. Avokoni për shkrim-leximin dixhital në shkolla

Punoni me mësuesit dhe institucionet për të përfshirë etikën dixhitale dhe privatësinë në kurrikula.

Ky projekt është financuar me mbështetjen e Komisionit Evropian. Përmbytja e tekstit pasqyron vetëm qëndrimet e autorit, dhe Komisioni Evropian nuk mban asnjë përgjegjësi për përdorimin e mundshëm të informacionit të përfshirë në të.

